

Romano džaniben

časopis romistických studií | 22. ročník | 1/2015

Úvodem

Vážení a milí čtenáři,

dostává se Vám do rukou nové číslo časopisu Romano džaniben, v němž se nám sešlo hned několik výročí.

Jednak si v letošním roce připomínáme 70 let od konce druhé světové války a související téma romského holocaustu, jeho dozvuků, připomínání a výzkumu je přítomno hned v několika příspěvcích: v recenzním článku Jany Horváthové na knihu Paula Polanského *Tábor smrti Lety: Vyšetřování začíná...*, která zkraje letošního roku vzbudila poměrně velký ohlas, dále v rozhovoru s paní Annou Surmajovou, pamětnicí internace v zajišťovacím táboře v Dubnici nad Váhom, okrajově též ve vzpomínce Štefana Tišera (narodil se již po válce, ale zmiňuje válečné události, které postihly jeho otce a prarodiče) a nakonec ve dvou recenzích: nejprve v recenzi Petra Lhotky na knihu Julie von dem Knesebeck věnovanou odškodňování Romů za jejich válečné utrpení v poválečném Německu a pak v recenzi na sborník *Ma bisteren!* editorů Zuzy Kumanové a Arne Manna. Ten byl vydán u příležitosti deseti let trvání projektu Ma bisteren! bratislavské neziskové organizace In Minori-ta, zaměřené na připomínání osudů Romů za druhé světové války na Slovensku (o projektu byl otištěn článek již v RDŽ 2/2013).

A na závěr, je tomu deset let od tragického a nečekaného úmrtí Mileny Hübschmannové. Toto smutné výročí si připomeneme v příspěvku výše zmíněného Štefana Tišera, plzeňského rodáka (nar. 1950), jenž měl možnost sledovat činnost Mileny Hübschmannové prakticky celý svůj dospělý život (od začátku sedmdesátých let). Příspěvek je záměrně otištěn pouze v romském jazyce, na počest naší dlouholeté šéfredaktorky, která svůj profesní život zasvětila snahám o emancipaci Romů přes jejich kulturní bohatství (především pak jazyk). V české předmluvě Lady Vikové je zahrnuto resumé tohoto příspěvku.

Tato výročí se celým číslem vinou jako tenká stužka připomínající nejen tok času, ale i momenty z historie Romů, na které je nutné pamatovat a opakovaně je připomínat.

Hlavními pilíři celého čísla jsou však tři rozsáhlé recenzované články reflektující současnost. Všechny je možné zařadit do kategorie romistických sociálně antropologických statí a všechny jsou založeny na terénním výzkumu uvnitř vybrané romské komunity. Jako první je to sociálně antropologická studie Kristíny Jamrichové, která na příkladu pravděpodobně kalderašských Romů (známých pod jménem Kikalesti) žijících v Mexiku v městské aglomeraci Guadalajara hledá především odpověď na otázku, jak se projevuje romství členů této skupiny v jejich životě. Druhý příspěvek je dovedně rozpracovaná bakalářská práce Jana Orta, jenž na příkladu jednoho romského konvertity žijícího v romské komunitě na východním Slovensku

sleduje, jaké aspekty působí na konvertitu, aby v konverzi setrval. Zatímco první dva příspěvky mají společný zájem – otázku identity –, třetí studie, jejímž autorem je Andrej Belák, je z oblasti medicínské antropologie, resp. z oblasti biomedicíny. Autor, který dlouhodobě zkoumal vztah ke zdraví obyvatel romské segregované osady z jižního Slovenska, ve svém příspěvku shrnuje výsledky vlastního terénního výzkumu zaměřeného na každodenní praxi místních Romů spojenou s péčí o zdraví a na jejich uvažování o tomto tématu.

Závěr recenzované části tvoří již zmíněná recenze Jany Horváthové na knihu amerického aktivisty Paula Polanského, věnovanou tzv. cikánskému táboru v Letech u Písku. I když je autorka k práci Polanského kritická a zpochybňuje jeho odbornou erudici, přiznává, že Polansky svými aktivitami pomohl upozornit na záměrně opomíjený holocaust Romů na území protektorátu a (snad i vědomým fabulováním) se mu podařilo vzbudit zájem politiků i veřejnosti o toto téma.

Posledně jmenovaný článek svou orientací na historii předznamenává i charakter článků následujících. Již první příspěvek nás zavede do doby nejstaršího bádání o romském jazyce: Olga Tökölyová a Zbyněk Andrš nám představí staré rukopisy romštiny, které byly nalezeny v klášteře premonstrátů v Jasově na východním Slovensku. Jejich autory jsou Václav Kohout a Jakab Korintschnyak a pocházejí z let 1821 a 1806.

Dalším příspěvkem je komentovaný rozhovor s paní Annou Surmajovou (nar. 1932 v Dlhém nad Cirochou) nazvaný „Bylo nám dobře a pak přišla válka“. Podstatná část rozhovoru je soustředěna na válečné vzpomínky této pamětnice, na útrapy spojené s uvězněním v tzv. „zaistovacím“ táboře v Dubnici nad Váhom, na následné osvobození a strastiplnou cestu zpět, do domova, kde zatím její rodina přišla o většinu svého majetku.

Také Štefan Tišer na pozadí vyprávění o setkání s Milenou Hübschmannovou vzpomíná na – pro dějiny Romů – několik významných mezníků (Svaz Cikánů-Romů, Chartu 77, aktivity z konce osmdesátých let, které pomohly formovat romskou reprezentaci, jež se sešla v roce 1989 při založení první politické strany ROI atd.). Jeho příspěvek je soustředěn především na dobu od sedmdesátých let 20. století po náhlou smrt Mileny Hübschmannové v roce 2005. Nese název „*Kajsi manušni pes nigda imar na ulola. Andre šel berš ča jekh ajso manuš šaj ulol!*“ (česky „Taková žena se už nikdy nenarodí. Takový člověk se může narodit jen jednou za sto let!“).

V recenzích a anotacích se tentokrát setkáte se čtyřmi tituly. Kromě dvou již jmenovaných připomínajících válečné utrpení (resp. odškodňování) Romů je jeden recenzovaný titul z oblasti romské hudby (kniha editovaná Erikou Godlovou nazvaná *Rómska hudba na Slovensku*) a jeden lingvistický (přehled gramatiky kalderaštiny *Kalderaš Romani*, sestavený na základě jazykového materiálu pocházejícího z Vídně, rakouských lingvistů Astrid Sabaini, Mozese Heinschinka a Dietera Halwachse).

Přejeme příjemné počtení
Vaše redakce